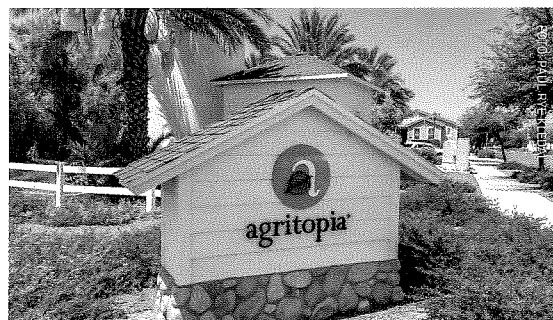

Fra tagtomater til agrihoods

Urban farming eller by-landbrug er blevet et fænomen verden over. Et fænomen, som ikke alene dækker over et opgør med et stadig mere centraliseret og sårbart fødevarer system. By-landbruget bærer også på nye spændende fortællinger om indretningen af det gode liv i fremtidens byer. I USA hedder den nye trend agrihoods

■ TEKST: PAUL RYE KLEDAL, DIREKTØR FOR INSTITUTE OF GLOBAL FOOD & FARMING (IGFF)

Velkommen til agrihood Agritopia.

Torvet i Agritopia.

Frokost i det grønne i Agritopia.

I sig selv er by-landbrug ikke noget nyt. Danmark bærer på en over 500 år lang og smuk historie om organiseringen af fødevarer i og omkring vore byer. Fra det tidlige 20. århundrede bliver by-landbrug tilsvarende et middel til afhjælpning af fattigdom såvel som inspiration til skabelse af nye boligformer i byerne med ren luft og social inklusion som formål.

Men hvorfor er by-landbruget igen blevet et fænomen verden over? Hvad fortæller det os om fejl og mangler ved det nuværende fødevarer system, urbaniseringen og den stigende sociale eksklusion i byerne? Hvorfor ønsker stadig flere bymennesker verden over et fællesskab og kontrol med deres egen fødevarerproduktion? Hvad kan de mange eksperimenter med by-landbrug kloden rundt fortælle os om behovet for en sammentænkning af nye boligformer - og en anderledes lokal fødevarerforsyning - som mulige løsninger på ovennævnte kriser?

Den globale fødevarerkrise

Den globale fødevarerkrise i 2007 og 2008 er den, som for alvor sætter skub i fæno-

menet by-landbrug verden over. Manglen på fødevarer de år viste, hvilket sårbart grundlag hele det globale fødevarer system hvilede på. En cocktail af uheldige klimaforhold, økonomisk spekulation i handlen med fødevarer samt stigende dyrkning af energiafgrøder i stedet for fødevarer skubede til kriseforholdet.

I den fattige del af verden, og især for de fødevarerimporterende lande, betød krisen voldsomme prisstigninger på fødevarer. Blandt Mellem Øst forskere er der bred konsensus om, at netop fødevarerkrise var den gnist, som for alvor antændte den sociale eksplosion i regionen årene efter - sidenhen kendt som »det arabiske forår«¹.

I udviklingslandene ses by-landbruget som en mulig løsning for at afhjælpe et stigende fattigdomsproblem, hvilket bl.a. får støtte fra diverse hjælpeorganisationer såvel som fra FAO og lokale bystyrrer². Initiativerne minder påfaldende meget om vore egne tilbage i det tidlige 19. århundrede, hvor Frederik VI i 1826 påbyder købstædernes fattigvæsen at stille jord gratis til rådighed for det stadig stigende

antal fattige borgere. Kolonihaverne i Hjelms i Åbenrå er det eneste levn, vi har tilbage, af disse oprindelige fattighaver.

I vores rigere del af verden har ideen om fattighaverne og by-landbrug, som et middel til social inklusion, tilsvarende fået en ny renaissance i mere socialt belastede bykvarterer. Men fødevarerkrise var først og fremmest et »wake-up call« for, hvor usikker hele den moderne globale forsyningskæde med fødevarer til storbyerne er.

Kæden bygger som udgangspunkt på centraliserede ferskvarerterminaler, hvor daglige lastbil-kolonner drager til og fra for at fylde supermarkederne hylder *just in time*. Et pludseligt sammenbrud i denne forsyningskæde, grundet pludselige prisstigninger på energi eller et voldsomt fald i fødevarerproduktionen, vil føre til tomme hylder i supermarkederne i løbet af meget kort tid.

Derfor har man omkring by-landbrug og fødevarerkrise set forskellige *top-down* reaktioner, hvor fx bystyrrerne i New York, Chicago og Amsterdam har udarbejdet lovgivning netop med det for-

mål at fremme en decideret fødevarerproduktion i og omkring deres byer.

Tilsvarende har mange forskellige borgergrupper rundt omkring i verden presset på med forskellige *bottom-up* initiativer, hvor by-landbrug kan virke som drivkraft for nye sociale fællesskaber omkring en lokal fødevarerproduktion. Det gælder i boligforeninger eller indgår som en del af fødevarerforsyningen og undervisningen på skoler, børnehaver eller plejehjem, ofte koblet til bystyrets allerede vedtagne politikker om sund mad, innovationsfremme eller fedmebekæmpelse.

Fra havebyer til agrihoods

Forestillingen om by-landbrug, som en del af løsningen til indretningen af det gode liv i byerne, er som nævnt ikke ny. Den har tidligere sat sine spor i den danske byplanlægning og tilhørende arkitektur. Det gælder med oprettelsen af havebyerne, hvor englænderen Ebenezer Howard står som faderen bag manifestet om *Garden Cities* fra 1898.

For ham handlede det om at skabe billige og sunde boliger med omkringliggende arbejdspladser og grønne områder samt kollektivt ejerskab til jorden. Howard fandt meget af sin inspiration fra de tidlige utopiske socialister som Robert Owen og William Morris, der både i praksis og litterært havde udtænkt visioner for den ideelle by, dens størrelse og udbredelse, og hvor døgnets fordeling mellem arbejde, hvile og fritid var tænkt ind omkring et tæt-lavt byggeri omgivet af grønne arealer³.

Ideen med havebyerne vandt stor international udbredelse med den voksende arbejderbevægelse og trækker spor helt frem til nutidens øko-landsbyer.

Den nyeste trend inden for by-landbrug, som på en og samme tid kombinerer de oprindelige politiske visioner bag havebyerne - integreret med nutidens arkitektur og moderne byplanlægning - er de amerikanske *agrihoods*. Ordet er en sammentrækning af *agriculture* og *neighborhood* og dækker over et naboskab med landbrug/fødevarerproduktion som omdrejningspunkt. Hvor fødevarerfællesskaber ofte har landbruget uden for byen som leverandør, er landbruget i de amerikanske *agrihoods* til gengæld flyttet ind i boligkvarteret.

I de mere professionelle *agrihoods*⁴ passer en landmand/gartner produktionen, som kan være alt fra grønsager og frugt til

Oversigtskort over en af de mere kendte *agrihoods* i Phoenix, Arizona, USA.

»Agritopia« består af 452 selvstændige boliger placeret omkring et landbrug på 65 ha. I tilknytning til landbruget er der et mindre torv med farmers market, café og restaurant. Om onsdagen kan man hente sine friske varer fra landbruget såsom grønsager, æg og honning, hvis man er tilmeldt CSA (*Community Supported Agriculture*) ordningen, som koster 100 US dollars om måneden.

mælkeprodukter, æg og kød. En del af fødevarerproduktionen sættes ind på boligkvarterets fødevarerbank til beboernes daglige forbrug, mens resten sælges lokalt.

Nogle *agrihoods* har en demonstrationshave med formidling til beboerne om, hvordan de selv kan dyrke deres egne haver. Andre steder indgår landbruget som undervisning i samarbejde med den lokale skole/børnehave og bidrager til landmanden/gartnerens løn.

Agrihoods kombinerer på denne måde de sociale aspekter ved et fællesskab omkring egen lokal fødevarerproduktion uden madspild og værdier om en varieret natur midt i et bykvarter.

For byplanlæggere åbner *agrihoods* for en radikal fornyelse af hele forstadskvarteret som design, hvor fødevarerproduktion bliver den bærende fælles rekreation suppleret med andre tilbud som sport, ungdoms- og uddannelsesinstitutioner. I modsætning til i dag, hvor fritids- og skoletilbud er det bærende fællesrum, mens fødevarerproduktion er en individuel mulighed. Hvornår vil vi se den første »agriburbia« i Danmark?

Ny forståelse og nyt mod

Landbrugets organisationer burde tilsvarende vise interesse over for udviklingen i *agrihoods*. Vil der være mulighed for aktivt at sammentænke landbrug og kommunal byudvikling på en helt ny måde og eksperimentere med en opblødning af det funktionsopdelte landskab skarpt adskilt

mellem land- og byzone? Vil der være mulighed for at omlægge landbrug placeret i bynære og miljøfølsomme områder til en mere bæredygtig forretning med *agrihoods* som model?

By-landbrug i Danmark er stadig langt fra at være institutionaliseret som en del af kommunernes byplanlægning. Det gælder i forhold til fremme af nye boligkvarterer, der på en og samme tid skaber rum og fællesskab om nye job, der understøtter en anderledes fødevarerforsyning og sikrer klimaresistent byudvikling.

I USA er ovennævnte goder begyndt at blive en markedsværdi for private boliginvestorer rettet mod en bedre stillet middelklasse. I Danmark behøver det ikke at forløbe sådan. Vi har som beskrevet også tradition for noget andet.

Men det kræver en helt anderledes politisk og administrativ forståelse af bylandbrugets historiske og arkitektoniske arv samt et visionært mod. Det er forudsætningen, hvis disse nye strømninger om indretningen af det gode liv i fremtidens klimaresistente byer skal have del i den grønne omstilling og tilhørende jobskabelse i dette land. ■

¹ Harrigan, Jane: *The Political Economy of Arab Food Sovereignty*, Palgrave Macmillan 2014

² *Growing Greener Cities*, FAO 2010, www.fao.org/ag/agg/greencities/

³ Ward, Stephen V. (2016): *The Peaceful Path - Building Garden Cities and New Towns*

⁴ www.willowsford.com/; www.agritopia.com